

*І. Ю. ГРИШОВА, докторка економічних наук, професорка
К. С. НЕСТЕРОВА, кандидатка економічних наук*

Концепт циркулярної економіки в контексті забезпечення сталого розвитку

Мета статті – визначити ключові відмінності між циркулярністю та сталістю системи, розвинути систематизацію принципів циркулярної економіки, інноваційних бізнес-моделей, спрямованих на її забезпечення, а також заходів регуляторної політики органів публічної влади щодо їх стимулювання та підтримки з урахуванням прогресивного світового досвіду.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано наступні методи: порівняльного аналізу (оцінка заходів державної регуляторної політики в окремих країнах світу); абстрактно-логічний (постановка проблеми, обґрунтування висновків); монографічний (аналіз еволюції наукових праць вітчизняних та іноземних вчених з проблем циркулярної економіки); діалектичні пізнання.

Результати дослідження. Висвітлено особливості циркулярної економіки, підкреслено, що циркулярність системи та сталість є взаємопов'язаними поняттями, проте не тотожними. Визначено, що циркулярна економіка – це сукупність економічних інструментів та методів, які використовуються для забезпечення сталого розвитку системи. Обґрунтовано, що впровадження циркулярної моделі економіки потребує зміни або адаптації сучасних бізнес-моделей до нових умов і потреб господарювання. Проаналізовано основні заходи державної регуляторної політики окремих країн світу щодо підтримки та стимулювання таких бізнес-моделей.

Елементи наукової новизни. Отримали подальший розвиток теоретичні засади циркулярної економіки, мета якої полягає в забезпеченні сталого розвитку шляхом оптимізації використання ресурсного потенціалу та інноваційних бізнес-моделей за умови системної державної підтримки.

Практична значущість. Доведено, що розвиток циркулярної моделі економіки неможливий без активної державної регуляторної політики. Запропоновано заходи державної регуляторної політики з підтримки розвитку бізнес-моделей, які забезпечують циркулярність системи. Табл.: 2. Бібліогр.: 20.

Ключові слова: циркулярна економіка; сталий розвиток; бізнес-модель; інновації; ресурси; державна регуляторна політика.

Гришова Інна Юріївна – докторка економічних наук, професорка, Цянзуський педагогічний університет (101 Shanghai Rd, Tongshan Qu, Xuzhou Shi, 221100, Jiangsu Sheng, Китай)

E-mail: 6020180146@jsnu.edu.cn

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-6276-7619>

Нестерова Катерина Сергіївна – кандидатка економічних наук, доцентка кафедри економіки і міжнародних економічних відносин, Міжнародний гуманітарний університет (65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 33)

E-mail: ekaterina.neste84@gmail.com

Постановка проблеми. З бурхливим розвитком індустріалізації та капіталістичної моделі світової економіки неодноразово піднімалися питання щодо їх негативного впливу на навколишнє середовище, соціальну сферу, ресурсне забезпечення тощо. Проте пандемія Covid-19, ставши наймасштабнішою світовою кризою з часів Великої Депресії, протягом кількох місяців продемонструвала нежиттєздатність сучасної моделі світового господарства, неможливість забезпечення стійкості функціонування економічної системи та її збалансованого

розвитку, захисту навколишнього середовища і здоров'я населення. Водночас системні ризики зумовили актуальність розробки і впровадження інноваційних бізнес-моделей, заснованих на раціональному використанні ресурсів, підвищенні відповідальності усіх суб'єктів господарських відносин, переході від традиційної до циркулярної економіки. Тому пріоритетним завданням державної політики в контексті відродження темпів зростання національної економіки має бути забезпечення принципів відповідальності, сталості економічної системи, реалізація концепту циркулярної економіки у ключових галузях, зокрема у

промисловості, сільському господарстві, у сфері послуг тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади та практичні аспекти впровадження циркулярної економіки активно досліджуються у працях іноземних фахівців, аналітичних звітах міжнародних та регіональних організацій, таких як ОЕСР [15], FAO [13], Європейська комісія [12], Фонд Елен Макартур [19] та ін.

Так, D. Reike, V. J. W. Vermeulen, S. Witjes (2017) визначили, що кількість наукових публікацій, які індексуються у Scopus і де розглядаються проблеми циркулярної економіки, з 1970-го по 2016 р. зросла практично втричі. Проте ще орієнтовно у 5 разів менше, ніж кількість публікацій стосовно менеджменту відходів та проблеми їх переробки [18].

Разом із тим J. Korhonen, A. Honkasalo, J. Seppala (2018) розглядають концептуальні засади циркулярної економіки та проблеми її реалізації у сучасних умовах [17], тоді як B. Lin Chi-ang (2020) досліджує циркулярну економіку в контексті забезпечення сталого розвитку, акцентуючи увагу на необхідності активної співпраці споживачів, виробників та держави [11]. Вплив Covid-19 на глобальну екосистему аналізують T. Ibn-Mohammed, K. B. Mustafa та ін. (2020), підкреслюючи, що для забезпечення сталого розвитку світової економіки необхідні рішучі структурні зміни не лише економічної моделі, а й способу життя та мислення [16].

У вітчизняній науці різні аспекти циркулярної економіки досліджуються у роботах А. В. Балян, Т. С. Шабатури [1, 2]; Р. В. Гришової, М. Ю. Щербатої [3, 9]; В. В. Гурочкіної [4], зосереджуючи увагу здебільшого на соціальній орієнтованості бізнесу, сталому економічному розвитку України, економічній безпеці сільськогосподарських та промислових підприємств.

Окремо варто відзначити наукові роботи, в яких досліджується сталий розвиток у

туристичній сфері [5], а також проблеми екологічної безпеки в контексті сталого розвитку [6].

Проте загалом концепт циркулярної економіки в Україні недостатньо розроблений, не сформовано комплексного підходу до систематизації бізнес-моделей у циркулярній економіці, інструментарію їх реалізації в різних галузях та сферах національної економіки.

Мета статті - визначити ключові відмінності між циркулярністю та сталістю системи, розвинути систематизацію принципів циркулярної економіки, інноваційних бізнес-моделей, спрямованих на її забезпечення, а також заходів регуляторної політики органів публічної влади щодо їх стимулювання та підтримки з урахуванням прогресивного світового досвіду.

Виклад основних результатів дослідження. Умовним початком теоретичного обґрунтування циркулярної економіки можна вважати 90-ті роки ХХ ст., що було зумовлено необхідністю зменшення, передусім, навантаження на навколишнє середовище та оптимізації використання ресурсного потенціалу внаслідок значного зростання населення у світі від 3 млрд осіб у 1960-х до 7,9 млрд осіб у 2020 р., з яких найбільші частки припадають на Китай та Індію [20]. У цілому такий підхід став продовженням ідей забезпечення сталого розвитку економік. Водночас, за активізації досліджень з проблем забезпечення сталого розвитку, у вітчизняній науці виникла плутанина з термінологічним апаратом, оскільки часто категорії «стійкий» та «сталий» розвиток ототожнюють. Так, А. П. Лелеченко підкреслює складність, неоднозначність та багатогранність поняття «сталий розвиток» [7]. До цих складностей додається ще і новий термін «циркулярна економіка». На нашу думку, між сталістю та циркулярністю існують принципові відмінності, які було в процесі дослідження систематизовано (табл. 1).

1. Принципові відмінності сталості та циркулярності економіки

Ознака	Сталість системи	Циркулярність системи
Визначення	Такий стан системи, який забезпечить потреби поточного покоління без зменшення можливостей майбутнього покоління	Можливість системи до регенерації ресурсів шляхом її проєктування таким чином, щоб мінімізувати споживання ресурсів, товарів та відходів
Характеристика процесів	Відповідальні до суспільства та навколишнього середовища	Замкнуті, засновані на кругообігу ресурсів, товарів

Основні процеси	Будь-які процеси між стейкхолдерами, які відповідають принципам сталості	Проектування та виробництво, інновації, послуги
Взаємовідносини суб'єктів	Відповідальні відносно до суспільства, поточного та майбутнього покоління	На основі різноманітних угод та договорів
Сфера охоплення	Біосфера	Техносфера, штучне проектування людиною максимального кругообігу ресурсів
Основні ініціатори	Усі стейкхолдери	Органи публічної влади, бізнес-структури

Джерело: Систематизовано авторами з використанням [7, 10, 15].

Таким чином, вважаємо, що циркулярна економіка стосується економічної складової сталого розвитку, швидше слугує стратегією її реалізації. Так, Р. В. Гришова та ін. підкреслюють, що модель циркулярної економіки – це комплексна інноваційна система економічних методів і механізмів, основна мета якої полягає в оптимізації використання ресурсів, мінімізації відходів [3]. Також циркулярна економіка дозволить мінімізувати ризики функціонування системи, особливо, які пов'язані з коливанням цін на ресурси та обмеженим доступом до них на світових ринках. Незважаючи на те, що модель циркулярної економіки знаходиться на стадії розробки і впровадження, деякі країни, такі як Китай, досягли у цьому суттєвих успіхів [9]. Досвід Китаю та країн ЄС доводить, що циркулярна модель економіки заснована на кількох основних принципах:

1. Управління відходами з метою їх мінімізації шляхом ремонту, переробки, апсайклінгу тощо. За даними Світового банку, щорічно у світі накопичується понад 2 млрд т твердих побутових відходів, з яких 33 % – екологічно небезпечні [20]. Найбільшими генераторами відходів у світі виступають країни Європи, Центральної Азії та Північної Америки, на які припадає десь 90 % загального обсягу відходів. При цьому, наприклад, країнами Європи в середньому переробляється у сировину тільки 30 % усіх відходів. Водночас в Україні сортирується лише близько 5 % відходів. Циркулярна економіка дозволить реконструювати товари таким чином, щоб подовжити їх життєвий цикл.

2. Виробництво різноманітних товарів із різними функціями, з метою формування більш еластичного попиту на них, зменшення критичної залежності від їх споживання.

3. Нормативно-правове забезпечення циркулярної економіки (наявність відповідних законів, стандартів. Наприклад, як закон про промоцію циркулярної економіки у

Китаї, закон проти забруднення та за циркулярну економіку у Франції, Стратегія зеленого розвитку у Південній Кореї тощо). Незважаючи на те, що країни світу використовують різні інструменти й засоби підтримки розвитку циркулярної економіки та її регулювання, всі вони підкреслюють важливість і необхідність нормативно-правового забезпечення.

4. Організаційно-економічна підтримка з боку держави. Органи публічної влади повинні сприяти розвитку інновацій, попиту на перероблені матеріали, спрямовувати цільові інвестиції у розвиток циркулярної економіки, державним «зеленим закупівлям». До прикладу, з 2014-го по 2019 р. Європейський інвестиційний банк здійснив інвестиції у розвиток циркулярної економіки обсягом понад 2,5 млрд євро [19]. Також держава може стимулювати розвиток циркулярної економіки через надання податкових пільг, інформування суспільства, зняття обмежень на шляху впровадження моделі циркулярної економіки тощо.

5. Розвиток публічно-приватного партнерства щодо циркулярної економіки як у середині країни, так і в міжнародному масштабі. Така співпраця повинна включати спільне фінансування проєктів, залучення венчурного інвестування. Причому держава має відігравати важливу стимулюючу і регулюючу роль у розвитку та впровадженні моделі циркулярної економіки.

Із точки зору бізнесу впровадження циркулярної моделі економіки може бути поєднане з виникненням ризиків, оскільки потребуватиме функціонування на основі нових бізнес-моделей та додаткових інвестицій. Саме тому має бути передбачена державна система заходів підтримки таких підприємств.

Існують різні підходи до визначення бізнес-моделі у працях вітчизняних та іноземних науковців. Так, за А. Osterwalder (2005),

це те, як організація створює, забезпечує і фіксує цінність. Водночас В. В. Скриль підкреслює, що ефективна бізнес-модель дає відповідь на питання, що потрібно робити, щоб досягти бажаного результату [8]. Тобто можна стверджувати, що бізнес-модель - це концепція ведення конкретного бізнесу. Причому різні концепції бізнесу, пов'язані з одним і тим же товаром, слід вважати різними бізнес-моделями. Саме тому в сучасних умовах господарювання присутня велика кількість бізнес-моделей, орієнтованих на клієнта або на процеси всередині підприємства. Концепція сталого розвитку передбачає, що бізнес-моделі повинні не лише забезпечувати економічний прибуток, а й призводити до формування соціальної та екологічної цінності. На основі досвіду іноземних компаній визначено чотири можливих типи інновацій у бізнес-моделях, що забезпечать сталий розвиток [19]:

1. Старт-ап: створюється нова бізнес-модель.

2. Трансформація наявної бізнес-моделі відповідно до поточних потреб.

3. Диверсифікація існуючої бізнес-моделі шляхом додавання до неї додаткових бізнес-моделей.

4. Повна інтеграція новоствореної бізнес-моделі у функціонування підприємства.

Циркулярна економіка може бути імплементована у функціонування підприємства на підставі визначених чотирьох типів зале-

жно від ресурсного потенціалу, у тому числі фінансового й кадрового. Також важливо розрізняти масштаб реалізації циркулярної економіки, збільшення якого можливо досягти шляхом регуляції та підтримки від держави. Лише коли якомога більше підприємств будуть пов'язані зі стейкхолдерами круговим ланцюгом створення вартості без формування відходів, можна дійсно стверджувати про практичну реалізацію концепту циркулярної економіки у національному масштабі.

Основні бізнес-моделі в контексті циркулярної економіки зводяться до наступних [15; 19]:

1. Циркулярні постачальники.

2. Відновлення та переробка ресурсів.

3. Шерингові платформи.

4. Продовження життєвого циклу продукту шляхом ремонту, апсайклінгу, ремаркетингу тощо.

5. Продукт як послуга (сервісизація).

Зрозуміло, що розвиток циркулярних бізнес-моделей потребує активної підтримки та стимулювання від держави, єдиного системного підходу щодо переорієнтації на принципи циркулярності в контексті забезпечення сталого розвитку. Про це свідчать основні заходи державної регуляторної політики провідних країн світу щодо стимулювання розвитку циркулярних бізнес-моделей (табл. 2).

2. Основні заходи державної регуляторної політики щодо стимулювання розвитку циркулярної економіки

Бізнес-модель	Характеристика заходу	Країна
Циркулярні постачальники	Пільгові ставки за кредитами	Франція
	Податкові відрахування	Нідерланди
Відновлення та переробка ресурсів	Податок на збір відходів та їх захоронення	Великобританія, Німеччина
	Зменшення ПДВ для компаній, які використовують перероблену сировину	Китай
	Зменшення ПДВ на послуги з ремонту визначеної групи товарів (велосипеди, одяг тощо)	Швеція
Шерингові платформи	Законодавче забезпечення споживачів онлайн-послуг (Закон про електронну торгівлю КНР)	Китай
	Розробка та поширення карти циркулярних ініціатив (перелік підприємств, які беруть участь у шерингу, у відкритому доступі)	Норвегія
Подовження життєвого циклу продукту	Пряма фінансова підтримка з грантових фондів	Шотландія
Продукт як послуга	Стимулювання надання доступу споживачам до товарів та послуг, як користувачам	Великобританія

Джерело: Складено авторами з використанням [14, 15, 19].

На нашу думку, однією з бізнес-моделей для забезпечення циркулярної економіки, яка може бути впроваджена з мінімальними витратами, слід вказати модель «спільного споживання» («спільної участі», «модель шерингу»). Такий формат вже набув значного поширення у розвинених країнах, наприклад, у формі гараж-сейлів. Із розвитком технологій та виникненням різноманітних онлайн-платформ витрати постачальників і користувачів значно зменшилися, що зумовило збільшення охоплення й додаткове зростання попиту. Такі платформи вже представлені не лише у сегменті споживчих товарів, які можна придбати, а й послуг («Airbnb», «BlaBlaCar», «NeighborGoods», «Uber»). У цілому шерингова бізнес-модель може застосовуватися для спільного використання знань, навичок, виробничих потужностей тощо. За приклад такого слугує муніципальна політика Сучжоу (Китай) з встановленням директиви про обов'язковість переробки біологічних відходів усім ресторанам та іншим закладам харчування на визначеному підприємстві.

Висновки. Політика сталого розвитку набула додаткової актуальності у сучасних умовах внаслідок розірвання ланцюгів постачання під час пандемії Covid-19, загост-

рення екологічних ризиків, зростання соціальної нерівності та залежності від природних ресурсів тощо. Забезпеченню реалізації сталого економічного розвитку сприятиме впровадження моделі циркулярної економіки. Саме така модель забезпечить оптимальне використання ресурсів з урахуванням потреб теперішнього та майбутнього покоління, що відповідає визначенню сталості за ООН. Першопрохідцями у розвитку циркулярної моделі стали країни Азії, передусім Китай та Японія, а також країни Європи, де створена відповідна нормативно-правова база, органи публічної влади спільно з бізнесом розробляють проєкти із стимулювання моделі циркулярної економіки.

У західній науці та практиці сформувався чітке розмежування понять «сталість» та «циркулярність», проте у роботах вітчизняних авторів терміни «стала економіка», «стійка економіка», «зелена економіка», «циркулярна економіка» часто ототожнюються. Тому для ефективного впровадження в Україні потрібна не лише розробка теоретичного підґрунтя циркулярної економіки з урахуванням ресурсних можливостей, а й напрацювання концептуальних засад правової та організаційно-економічної державної підтримки її реалізації.

Список бібліографічних посилань

1. Баян А., Гришова І., Шабатура Т. Державні напрями підтримки та стимулювання органічного виробництва. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2020. № 5. URL : <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1856>.
2. Баян А. В., Гришова І. Ю., Шабатура Т. С. Публічна політика та державна підтримка розвитку аграрного виробництва в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2021. № 2. URL : <https://doi.org/10.32886/instzak.2021.02.16>.
3. Гришова І., Гришова Р. Державна політика стійкого розвитку в контексті циркулярної моделі економіки. *Перспективи розвитку освіти, науки і бізнесу в глобальному середовищі : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. 23 жовтня 2020 р.* Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В. С. 45-47.
4. Гурочкіна В. В., Будзинська М. С. Циркулярна економіка: українські реалії та можливості для промислових підприємств. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2020. Вип. 5. URL : <http://ojs.nusta.edu.ua/index.php/ojs1/article/view/394/556>.
5. Nesterova K., Marchenko V., Lazebnyk I. and others. Identification and assessment of external risks of the enterprise's foreign economic activity. *International Journal of Scientific and Technology Research*. Vol. 9 (2). 2020. P. 4672 - 4675.
6. Екологічна безпека та економіка : монографія / Сокур М. І. та ін. Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2020. 240 с.
7. Лелеченко А. П. Феномен поняття «сталий розвиток». *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 12. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1649>.
8. Скриль В. В. Бізнес-моделі підприємства: еволюція та класифікація. *Економіка і суспільство*. 2016. № 7. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/7_ukr/82.pdf.

References

1. Balian, A., Hryshova, I. & Shabatura, T. (2020). Derzhavni napriamy pidtrymky ta stymuliuвання orhanichnoho vyrobnytstva [State directions of support and stimulation of organic production]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 5. Retrieved from: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1856> [In Ukrainian].
2. Balian, A.V., Hryshova, I. Yu. & Shabatura, T.S. (2021). Publicna polityka ta derzhavna pidtrymka rozvytku ahrarnoho vyrobnytstva v Ukraini [Public policy and state support for the development of agrarian production in Ukraine]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2. Retrieved from: <https://doi.org/10.32886/instzak.2021.02.16> [In Ukrainian].
3. Hryshova, I. & Hryshova, R. (2020). Derzhavna polityka stiikoho rozvytku v konteksti tsyrkuliarnoi modeli ekonomiky [State policy of sustainable development in the context of a circular model of the economy]. *Perspektyvy rozvytku osvity, nauky i biznesu v hlobalnomu seredovyschchi: materialy VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 45-47). Ternopil: FOP Osadtsa Yu. V. [In Ukrainian].
4. Hurochkina, V.V. & Budzynska, M.S. (2020). Tsyrukliarna ekonomika: ukraïnski realii ta mozhlyvosti dlia promyslovykh pidpriemstv [Circular economy: Ukrainian realities and opportunities for industrial enterprises]. *Ekonomichniy visnyk. Seria: finansy, oblik, opodatkuвання*, 5. Retrieved from: <http://ojs.nusta.edu.ua/index.php/ojs1/article/view/394/556> [In Ukrainian].
5. Nesterova, K., Marchenko, V., Lazebnyk I., et al. (2020). Identification and assessment of external risks of the enterprise's foreign economic activity. *International Journal of Scientific and Technology Research*, 9 (2), pp. 4672-4675 [In English].

9. Shcherbata M. Iu., Hryshova R. V. Renovation of agricultural enterprises in the context of the circular economy. Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej NaukowoPraktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugostawii. 30.09.2020, Warszawa. P 29-32.
10. Blum N. U., Haupt M., Bening C. R. Why «circular» doesn't always mean «sustainable»? URL : https://www.researchgate.net/publication/342871559_Why_Circular_doesn%27t_always_mean_Sustainable/fulltext/5f09f23345851550509c9bf4/Why-Circular-doesnt-always-mean-Sustainable.pdf?origin=publication_detail.
11. Chi-ang B. Lin. Sustainable growth: a circular economy perspective. URL : <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00213624.2020.1752542?journalCode=mjei20>.
12. Circular economy action plan. URL : https://ec.europa.eu/environment/strategy/circular-economy-action-plan_en.
13. Circular Economy: Waste-to-Resource & COVID-19. URL : <http://www.fao.org/land-water/overview/covid19/circular/en/>.
14. Circularity VS Sustainability. URL : <https://www.uschamberfoundation.org/circular-economy-toolbox/about-circularity/circularity-vs-sustainability>.
15. Getting the governance of the circular economy right: Checklist for Action and Scoreboard. URL : <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/724e5c45-en/index.html?itemId=/content/component/724e5c45-en>.
16. Ibn-Mohamed T., Mustapha K.B. and others. A critical analysis of the impacts of COVID-19 on the global economy and ecosystems and opportunities for circular economy strategies, resources, conservation and recycling. URL : <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0921344920304869>.
17. Korhonen J., Honkasalo A., Seppala J. Circular Economy: The Concept and its Limitations. URL : <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0921800916300325?via%3Dihub>.
18. Reike D., Vermeulen V. J. W., Witjes S. The circular economy: New or Refurbished as CE 3.0? – Exploring Controversies in the Conceptualization of the Circular Economy through a Focus on History and Resource Value Retention Options. URL : https://www.researchgate.net/figure/Scientific-Publications-in-Scopus-on-Circular-Economy-and-Related-Concepts-1970-2016_fig1_321188249.
19. The circular economy: a transformative Covid-19 recovery strategy. URL : <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/The-circular-economy-a-transformative-Covid19-recovery-strategy.pdf>.
20. Trends in solid waste management. URL : https://datatopics.worldbank.org/what-a-waste/trends_in_solid_waste_management.html.
6. Sokur, M.I., et al. (2020). Ekolohichna bezpeka ta ekonomika: monohrafiia [Environmental safety and economics: monograph]. Kremenchuk: PP Shcherbatykh O.V. [In Ukrainian].
7. Lelechenko, A.P. (2017). Fenomen poniattia «stalyi rozvytok» [The phenomenon of the concept of "sustainable development"]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 12. Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1649> [In Ukrainian].
8. Skryl, V.V. (2016). Biznes-modeli pidpriemstva: evoliutsiia ta klasyfikatsiia [Business models of the enterprise: evolution and classification]. *Ekonomika i suspilstvo*, 7. Retrieved from: https://economyandsociety.in.ua/journals/7_ukr/82.pdf [In Ukrainian].
9. Shcherbata, M.Yu. & Hryshova, R.V. (2020). Renovation of agricultural enterprises in the context of the circular economy. *Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej NaukowoPraktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugostawii*. 30.09.2020. (pp 29-32). Warszawa [In English].
10. Blum, N.U., Haupt, M. & Bening, C.R. (2021). Why «circular» doesn't always mean «sustainable». Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/342871559_Why_Circular_doesn%27t_always_mean_Sustainable/fulltext/5f09f23345851550509c9bf4/Why-Circular-doesnt-always-mean-Sustainable.pdf?origin=publication_detail [In English].
11. Chi-ang, B. Lin (2020). Sustainable growth: a circular economy perspective. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00213624.2020.1752542?journalCode=mjei20> [In English].
12. Circular economy action plan. Retrieved from: https://ec.europa.eu/environment/strategy/circular-economy-action-plan_en [In English].
13. Circular Economy: Waste-to-Resource & COVID-19. Retrieved from: <http://www.fao.org/land-water/overview/covid19/circular/en/> [In English].
14. Circularity vs Sustainability. Retrieved from: <https://www.uschamberfoundation.org/circular-economy-toolbox/about-circularity/circularity-vs-sustainability> [In English].
15. Getting the governance of the circular economy right: Checklist for Action and Scoreboard. Retrieved from: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/724e5c45-en/index.html?itemId=/content/component/724e5c45-en> [In English].
16. Ibn-Mohamed, T., Mustapha, K.B., et al. (2020). A critical analysis of the impacts of COVID-19 on the global economy and ecosystems and opportunities for circular economy strategies, resources, conservation and recycling. Retrieved from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0921344920304869> [In English].
17. Korhonen, J., Honkasalo, A. & Seppala, J. (2018). Circular Economy: The Concept and its Limitations Retrieved from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0921800916300325?Via%3Dihub> [In English].
18. Reike, D., Vermeulen, V.J.W. & Witjes, S. (2017). The circular economy: New or Refurbished as CE 3.0? – Exploring Controversies in the Conceptualization of the Circular Economy through a Focus on History and Resource Value Retention Options. Retrieved from: https://www.researchgate.net/figure/Scientific-Publications-in-Scopus-on-Circular-Economy-and-Related-Concepts-1970-2016_fig1_321188249 [In English].
19. The circular economy: a transformative Covid-19 recovery strategy. Retrieved from: <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/The-circular-economy-a-transformative-Covid19-recovery-strategy.pdf> [In English].
20. Trends in solid waste management. Retrieved from: https://datatopics.worldbank.org/what-a-waste/trends_in_solid_waste_management.html [In English].

Gryshova I. Yu., Nesterova K. S. The concept of a circular economy in the context of sustainable development

The purpose of the article is to identify key differences between the circularity and sustainability of the system, to develop the systematization of the circular economy principles, innovative business models aimed to ensure it, as well as regulatory measures of public authorities to stimulate and support circular economy taking into account a progressive foreign experience.

Research methods. In the course of the research the method of comparative analysis (assessment of measures of state regulatory policy in some countries of the world), abstract-logical method (problem statement, substantiation of conclusions), monographic method (analysis of evolution of national and foreign scientists works on circular economy), dialectical methods of cognition were used.

Research results. The peculiarities of the circular economy are highlighted, it is emphasized that the circularity of the system and sustainability are interrelated concepts, but not identical. It is determined that the circular economy is a set of economic tools and methods used to ensure the sustainable development of the system. It is substantiated that the introduction of a circular economic model requires a change or adaptation of current business models according to new conditions and needs of housekeeping. The main measures of the state regulatory policy of some countries of the world to support and stimulate such business models are analyzed.

Scientific novelty. The theoretical basics of the circular economy have been further developed, the purpose of which is to ensure sustainable development by optimizing the use of resource potential and innovative business models with systematic governmental support.

Practical significance. It is proved that the development of a circular economic model is impossible without an active state regulatory policy. The measures of the state regulatory policy on support of circular business models are offered. Tabl.: 2. Refs.: 20.

Keywords: circular economy; sustainable development; business model; innovations; resources; state regulatory policy.

Gryshova Inna Yuriiivna - doctor of economic sciences, professor, Jiangsu Normal University (101 Shanghai Rd, Tongshan Qu, Xuzhou Shi, 221100, Jiangsu Sheng, China)

E-mail: 6020180146@jsnu.edu.cn

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-6276-7619>

Nesterova Kateryna Serhiivna - candidate of economic sciences, associate professor (docent) of the department of the economy and international economic relations, International Humanitarian University (33, Fontanska Doroha st., Odesa, 65009)

E-mail: ekaterina.neste84@gmail.com

Гришова И. Ю., Нестерова Е. С. Концепт циркулярной экономики в контексте обеспечения устойчивого развития

Цель статьи - определить ключевые отличия между циркулярностью и устойчивостью системы, развить систематизацию принципов циркулярной экономики, инновационных бизнес-моделей, направленных на ее обеспечение, а также мер регуляторной политики органов публичной власти по их стимулированию и поддержке с учетом прогрессивного иностранного опыта.

Методика исследования. В процессе исследования использованы следующие методы: сравнительного анализа (оценка мер государственной регуляторной политики в отдельных странах мира); абстрактно-логический (постановка проблемы, обоснование выводов); монографический (анализ эволюции научных работ отечественных и иностранных ученых по проблемам циркулярной экономики); диалектические познания.

Результаты исследования. Освещены особенности циркулярной экономики, подчеркнуто, что циркулярность системы и устойчивость являются взаимосвязанными понятиями, но не тождественными. Определено, что циркулярная экономика - это совокупность экономических инструментов и методов, используемых для обеспечения устойчивого развития системы. Обосновано, что внедрение циркулярной модели экономики требует изменения или адаптации современных бизнес-моделей к новым условиям и потребностям хозяйствования. Проанализированы основные меры государственной регуляторной политики отдельных стран мира по поддержке и стимулированию таких бизнес-моделей.

Элементы научной новизны. Получили дальнейшее развитие теоретические основы циркулярной экономики, цель которой заключается в обеспечении устойчивого развития путем оптимизации использования ресурсного потенциала и инновационных бизнес-моделей при условии системной государственной поддержки.

Практическая значимость. Доказано, что развитие циркулярной модели экономики невозможно без активной государственной регуляторной политики. Предложены меры государственной регуляторной политики по поддержке развития бизнес-моделей, которые обеспечивают циркулярность системы. Tabl.: 2. Библиогр.: 20.

Ключевые слова: циркулярная экономика; устойчивое развитие; бизнес-модель; инновации; ресурсы; государственная регуляторная политика.

Гришова Инна Юрьевна - доктор экономических наук, профессор, Цяньзуский педагогический университет (101 Shanghai Rd, Tongshan Qu, Xuzhou Shi, 221100, Jiangsu Sheng, Китай)

E-mail: 6020180146@jsnu.edu.cn

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-6276-7619>

Нестерова Екатерина Сергеевна - кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики и международных экономических отношений, Международный гуманитарный университет (65009, г. Одесса, Фонтанская дорога, 33)

E-mail: ekaterina.neste84@gmail.com

Стаття надійшла до редакції 05.04.2021 р.

Фахове рецензування: 12.04.2021 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Гришова І. Ю., Нестерова К. С. Концепт циркулярної економіки в контексті забезпечення сталого розвитку. *Економіка АПК*. 2021. № 4. С. 88 – 94. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202104088>

Gryshova, I.Yu. & Nesterova, K.S. (2021). Kontsept tsyrkuliarnoi ekonomiky v konteksti zabezpechennia staloho rozvytku [The concept of a circular economy in the context of sustainable development]. *Ekonomika APK*, 4, pp. 88 – 94 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202104088>

* * *